

20 april 1945

Bevrijdingspreek

Vrijdag n.m. 3 uur

(preek gehouden door Ds. P.J.F.Lamens, predikant van de Nederlandse Hervormde Gemeente te Elspeet, Uddel en Vierhouten in de Nederlands Hervormde Kerk aan de Nuns peterweg te Elspeet)

Bron:

Deze preek is zo getrouw mogelijk uit het origineel overgezet door:
Dr. G.J.M. Kievit – Lamens, emeritus PKN - predikante en
Drs. L.J.Lamens, emeritus PKN - predikant,
dochter en zoon van Ds. P.J.F.Lamens.
Wageningen / Gorinchem.
Voorjaar, april 2014

Psalm 46: 1, 3

Lezen 12 art. en Ps 124

Psalm 124 geheel

Psalm 74:12

Psalm Ps 108:7 (is doorgestreept en niet gezongen) wel Ps.56:6

W v N 1 en 6

Loof, loof den Heer, mijn ziel met alle krachten.
Verhef zijn naam, zoo groot, zoo heilig t'achten
Och of nu al, wat in mij is, hem prees!
Loof, loof, mijn ziel den Hoorder der gebeden;
Vergeet nooit één van zijn weldadigheden,
Vergeet ze niet: 't is God, die z'u bewees
Dit mogen wij wel uitroepen, gemeente, wanneer
wij nu samengekomen zijn in zulk een bijzondere
ure, om in het huis des gebeds Gods naam
te danken voor de ontelbare zegeningen, die Hij ons
gegeven heeft. Immers wat is de Heere
ons goed geweest!

Wat een bange vermoedens waren er,
welke bange zorgen hebben wij niet
gemaakt en nu maakt Hij het zoo goed voor
ons. Neen, wij kunnen nooit dankbaar
genoeg zijn. Het is de Heere, die ons geholpen
heeft. Neen, niet om onze verdiensten, noch
om onze goede hoedanigheden, maar uit
loutere genade heeft de Heere ons geholpen
Laat ons dan eens met elkander in deze
ure mogen gedenken, wat de Heere voor ons
is. Ge vindt ons antwoord in Psalm 124:6.

De Heere zij geloofd, die ons in hunne
tanden niet heeft overgegeven tot eenen roof.

Ps 124:1,2,3,4

Onze text is genomen uit één der liederen Hammaäloth.
Eén van de verzen die gezongen werden door het volk van
Israël bij het optrekken naar Jeruzalem, om feest
te vieren. In deze psalm heeft David de Heere,
hij roemt de groote weldaad Gods, die de
pag.2.Heere aan zijne gemeente bewezen heeft, haar
verlossende uit het zichtbaar gevaar
harer machtige vijanden. David kon niet
anders zeggen dan tenware de Heere, die
bij ons geweest is het niet verhoed had,
als de menschen tegen ons opstonden, dan
zouden zij ons levend verslonden hebben, als
hun toorn tegen ons ontstak. Dan zouden de
wateren ons overloopen hebben, een stroom zou over
onze ziel gegaan zijn. Het was benauwdheid
van alle kanten, druk op druk, droefenis
en benaauwnis....., schrik en ontzetting. Als
David op zichzelf zag, dan moet hij het uitroepen
mij is zeer bange, maar nu mag hij het
juichend uitroepen: de Heere is bij ons
geweest, De Heere zij geloofd, die ons in
hunne handen niet heeft overgegeven
tot eenen roof. Het was bij deze psalm
gem. dat wij bepaald werden, toen wij een

tekstvers zochten voor deze ure. Kan het
beter gevonden worden? Moeten wij
het ook niet uitroepen, de Heere heeft het
gedaan. Is het ook niet zoo bij ons geweest
dat de menschen tegen ons opstonden? Als
wij eens teruggaan in onze gedachten naar
die schrikwekkende nacht in Mei 1940, toen
wij gewekt werden door het afweervuur en
het geronk der duizenden vliegtuigen, die
ons land overkwamen. Daar is oorlog! Ons
land is aangevallen, onze neutraliteit is geschonden.
(Pagina 3) Onze jongens sneuvelden, zich taai verdedigend
tegen de immense macht, die als een lawine
ons land binnenrolde, maar ook zich schrap
zettend tegen het vunze verraad, dat al loerend
om elke hoek keek. 5 dagen duurde deze
heroïsche worsteling. Maar zij moesten
het opgeven. Rotterdam werd gebombardeerd.
's Avonds na de capitulatie kreeg den
Helder nog een beurt. Holland was zijn
vrijheid kwijt. En toch mocht Gods kerk in
deze dagen nog getuigen: Hoe lang, o God, zal
in dit zwaar verdriet, De vijand ons zijn
wreede trotschheid toonen? Zal hij Uw
naam in eeuwigheid dan hoonen? Neen,
't kan niet zijn; dat duldt Uw glorie niet.
Ach, waarom trekt G'uw hand dus van ons af?
Uw rechterhand, die ons ten steun
kan strekken? Ai, wil haar eens uit uwen
boezem trekken, En maak een eind aan
Uw gestrengte straf. Want er waren er die gevoelden
God heeft gesproken. Neerland is zijn
vrijheid kwijt, omdat zijn vrijheid niet
meer waard was. Want zij en onze vaders
tevens wij hebben gezondigd. Doch niet
allen dachten er zoo over. Er waren Nederlanders,
ze mogen deze eere naam niet dragen, die het
elkander in de eerste oorlogsdagen toeriepen:
Soms per telefoon, het gaat goed, het gaat goed.
De luidspreker stond op tafel voluit
de weermachts berichten uit te blèren. De
(Pagina 4.) Duitsche militaire marschmuziek hoorde
men. Dat was het nog eens. Weg met het
koningshuis, weg met hen. Nu zal het
nog eens goed worden! Dat waren ook
menschen, die tegen ons opstonden. Alle
grievens somden zij op, zij hadden niets vergeten
Ja toch, één ding: Ze hadden het gebed
voor het vorstenhuis vergeten. Ze dachten
er niet aan, dat het ook om hunne zonden

was, dat ons vorstenhuis smadelijk in ballingschap was gegaan. En ook zulke waren er onder ons, de arme menschen, die het geboorterecht verkochten voor een schotel linzenmoes. Ja, onder de professoren en de predikanten waren er, Zelfs zij die gedecoreerd waren met onderscheidingen, keerden de rug toe naar hetgeen God in ons land geplaatst had vergetende, dat God, Nederland en Oranje een drievoudig snoer was. Vergetend, de weldaden, die de Heere ons in dit Vorstenhuis gegeven had. Soms zelfs onder vrome schijn meeheulend met de vijand !

In bladen, die vroeger zeer critisch stonden tegenover regeringsmaatregelen, zeer terecht soms, waar men streed voor Zondagsheiliging, zweeg men in alle talen. Wat zonde was onder ons Vorstenhuis, was blijkbaar geen zonde meer onder de Duitschen!

Waarom zweeg men? Waarom ging men niet door met vermanen en waarschuwen.

(Pagina 5) Dit kwam dikwerf hierdoor, doordat men de godsdienst gebruikte voor de politiek, niet om Gods eere te zoeken, maar om zichzelf daardoor een zeker overwicht te geven en naam te maken.

Het bleek te zijn een beginsel, waar men niet achter stond, waaruit men niet leefde. De menschen stonden op: En men aanbad Hitler Dat was de van God gezonden man. Ja, maar niet zoals zij het bedoelden. Hij was gezonden om te tuchtigen en daarna als het instrument zijn werk gedaan had, door God te worden toegeroepen:

Tot hiertoe en niet verder! Velen, deden mee onder Christelijke naam, aan nationaal socialistische politiek. Het ging hier ook in vervulling zoals eens Wellington, een Engelsche diplomaat het uitdrukte: Menigeen is te koop, als ge de prijs maar weet. En daar hadden de de heeren slag van. In alle kringen van uiterst links tot uiterst rechts en daar zelfs zoo niet weinig kwam het tot uiting. De oorzaak werd niet gezocht in het afvallen van de levende God, maar de Jood had het gedaan. Dat was de pest en het begon al gauw al heel spoedig nadat Seys Inquart zijn rede gehouden in de voor ons zoo zeer historische Ridderzaal in den Haag en later in het Concert gebouw te Amsterdam, waar hij sprak als een lokkende, fluisterende vogelvanger, dat onze cultuur niet zou worden aangetast, dat

onze tradities bleven gehandhaafd, kwam
(Pagina 6) de ware aap uit de mouw. Eerst moesten de
Joden het goud inleveren, daarna kwam de
confiscatie van de goederen, zij mochten niet
meer in allerlei bedrijven werkzaam zijn, tenslotte
werden zij opgepakt en naar de lood en kwikmijnen
gezonden. Wie zal ons deze ellende kunnen
beschrijven? Wie zal ons kunnen verhalen de
tragedies, die zich afgespeeld hebben, wanneer
Joodsche moeders, hun kinderen te vondeling
legden, of zelfs zelfmoord pleegden. Ja, dat er
honderden kinderen, gegast werden. Of, wat
zegt ge ervan, hoe Joodsche mannen en vrouwen
teniet gemaakt moesten worden en dat het meestal
zoo gebeurde dat men, na die godonterende
operatie langzaam, toch zeker stierf? Met
diepe eerbied gemeente gedenken wij hen, die zoo vielen.
Want het waren menschen, die voor een eeuwigheid
geschapen waren. En elk land dat zich vergrijpt
aan de Jood, het zal leeren verstaan tot
zijn eigen nadeel: Mij komt de wrake toe,
zegt de Heere. Ook onder ons volk, waren
er velen, die zich daaraan schuldig maakten
vergetende het woord uit de Romeinenbrief:
Ziet dan de goedertierenheid en de strengheid
van God; de strengheid viel over degenen
n.l. de Joden, die gevallen zijn, maar de goeder
tierenheid over u, indien gij in de goedertieren-
heid blijft, anderszins zult ook gij afge-
houwen worden. Velen vergaten, dat wanneer
Hitler gekomen was met de oorlog, ook de kerk
(Pagina 7) een beurt had gekregen, maar God heeft ons in
hunne tanden nog niet overgegeven tot eenen
roof. De Hollandsche geest kan hij nog niet
breken. Onder veel rots was er nog een
gave kern. Hoe langer hoe meer werd de
de strik ons vaster om de nek gelegd, langzaam
aan werd hij toegetrokken. Een ieder die in
overheidsdienst was, en zich om zijn gewetens
wil niet kon verenigen met de gang van
zaken, die als een echte Hollander kwaad en
trouw wilde zijn, werd op wachtgeld gesteld,
verbannen of ontslagen. Vele burgemeesters,
leeraars, ingenieurs, doktoren werden
uit hun ambt of functie ontheven. Wanneer
er geprotesteerd werd door doktoren of dominees
tegen de maatregelen, die de gezondheidstoestand
van het lichaam of de geest aantasten, dan
hadden er massa's arrestaties plaats. En
wie zal ons het leven kunnen schilderen

hetgeen in concentratiekampen in Vught, in Geest werd afgebeden. Wie zal ons de martelingen beschrijven der pijnigende verhoren waar men door beestkerels met secretaresses, die de naam van vrouw niet waardig zijn? werden verhoord. Wie zal ons de gebeden en zuchten verhalen, die opgezonden zijn, uit de cellen der gevangenis of bunkers der kampen. Honderden jonge levens hebben daar hun leven uitgesnikt! En waar was ons gebed! Is het altijd zo geweest, zoals (Pagina 8) Paulus het uitroept: Gedenkt de gevangenen alsof gij medegevangene waart! Zeker, wij zullen ook niet ontkennen, dat er geweest zijn, die door roekeloosheid, door onvoorzichtigheid of door eigen rechter te willen zijn, zich daar gebracht hebben. Maar zeer velen waren er ook, die volkomen wettige daden gedaan hebben, die niet anders konden doen dan wat hun geweten zei, ja, die zelfs volkomen onschuldig ter dood veroordeeld en gebracht zijn. Er zijn er geweest die tot waarachtige bekering gekomen zijn, maar er waren er ook die met blinde haat tegen de vijand de eeuwigheid zijn ingegaan. Wat moeten wij het dan uitroepen, ziende op dit alles: Geloofd zij de Heere, die ons in hunne tanden niet heeft overgegeven tot enen roof. Tot enen roof. Al spoedig gingen onze mannen en zonen naar het buitenland. Dwang werd er achtergezet. Ze moesten weg uit de veiligheid van het gezin, uit de dienst van de kerk, uit eigen land. Want daar ginds, was het veel beter en dan en er bij Deutschland wint op alle fronten.

Het ging tegen het Communisme. Vele van deze mannen, zijn gevallen omdat alle zedelijke en geestelijke afweer ineens van hen afviel en kwamen te staan voor ontzettende groote verleiding. Duitse sletten werden de kampen binnengeleid. Soms waren de slaapplaatsen zoo, dat er onder en boven een krib was voor de jongens en in het midden één voor zulk een z.g.n dame. (Pagina 9) Velen zijn psychisch en fysiek geestelijk en lichamelijk bedorven. Maar er waren ten onzent ook vrouwen, die hun lichaam verkochten aan de Duitschers. Vrouwen, wier mannen gevochten hadden voor het vaderland, en die thans zuchtten in krijgsgevangenschap. Meisjes die vader en moeder verraadden, die hen met frons en de ogen baden doe het niet.

Zij heulden mee met de vijand, die van
Gods vrees en dienst verlaatend, Gods naam
met smaad en schimp heeft gelasterd.
Geen woord is er voor zulke mannen en meiden
te vinden, dan alleen dat ze zijn geweest
als straathonden, als teven. Het waren
ook aanhangers van de nieuwe orde, van
de ras en bloed en bodem theorie. Maar
de praktijk leek op de Baaldienst. En
daar ginds worstelden de mannen en de jongens
vaak elkander nog opzoekend, samen
Gods Woord biddend gelezen, en nog hoor
ik hoe een vader me eens vertelde: Mijn
Zoon schreef veel brieven:
‘k Wou dat ik nu
nog eens met je naar de kerk kon, vader.
En toch, ze konden het er wel uithouden
het heimwee naar hun land, want
de liefde voor zijn land is een ieder aan
geboren. Want er waren er, die als een
Lodewijk van Deyssel eens schreef: Ik
heb een gevoel voor het vaderland, dat
niet van buiten komt, zooals ik meer
(Pagina 10) houd van ons huis dan van de heele stad
en meer van de stad dan van het land, zoo
houd ik meer van Holland dan van de
wereld. Ik zie de berglooze vèrheden, ik
zie dat groen en die luchten en die huizen
en ik denk: wat bemin ik ze, hen die ik
altijd heb gezien en die m'n trouwste
vrienden zijn: en ik denk: dit is Holland
dat ik bemin. Dit is liefde voor het eigene
en deze liefde wordt versterkt, en gevoed, door
de wetenschap, dat hier in ons land de
eeuwen door onze voorvaders hebben gewoond
en gewerkt, en voor onze toekomst gestreden
dat hier is het graf van onze beminden en ouders,
dat hier, op onze eigen dierbare bodem
in vroeger en later tijd tallozen zijn gevallen
voor onze vrijheid. Staande onder Hollands
wijde hemelen; toevend in onze eeuwen-
oude kathedralen, wandelend in oude stadjes
over die stille, prachtige grachten, die er
als het ware liggen in de sluimer der eeuwen
Overal grijpt de stem van Hollands
historie ons aan, overal komt tot ons
de sprake van ons voorgeslacht. Overal
luiden er klokken, die al eeuwen vroeger
de menschen opriepen tot de aanbidding
Gods; overal staan de kansels, waar in

dagen van vreugde en van druk, eeuwen
achtereen, het volk zich omheen
schaarde om zich te wenden tot Hem
(Pagina 11) die altijd ons kleine volk heeft gedragen
door Zijn kracht en Zijn trouw. En als zij daaraan
dachten, dan konden de mannen en jongens
hun eigen Holland, hun eigen gezin, hun
eigen kerk niet vergeten, Nooit! En dan
was het: hun huis. Want Holland, Holland
ik heb je zo lief.

Tot een roof in hunne tanden:Geprobeerd hebben zij
het, en zij zijn er ten deele in geslaagd om onze
volksgezondheid kapot te maken. Het cijfer
der t.b.c patiënten steeg schrikbarend hoog.

De insuline voor de diabetici, het
geneesmiddel voor suikerzieken werd
gerantsoeneerd of geweigerd. Krankzinnigen
moesten maar gedood worden. De Übermensch
moest er alleen zijn; al het Zwakke moest
worden uitgeroeid.

Tot een roof.

Zoo ging het met onze cultuur,
het onderwijs op een hoog peil is ons land,
moest geknakt worden. Meer D. meer sport,
meer spierontwikkeling, dan hersenontwikkeling.
De studenten weigerden te tekenen. Sommige
dwazen deden het wel. Anderen werden
liever weggevoerd naar D. dan dat ze
zouden tekenen wat tegen hun geweten inging.

En dan stonden ontwikkelde Hollandsche
jonge mensen in D. Maar als wat! Of in de
fabriek, of in een soort noodhospitaal, maar
er waren er ook, die stonden als portier in
een bordeel of die dienst deden als

(Pagina 12) lijkenaflegger in ziekenhuizen. Want dit Hollandsche
intellect en die domme Hollander moest
kapot! We moesten dom gehouden worden,
want anders zouden zij dadelijk niet gaan

Marcheeren als kanonnenvleesch

Tot een roof in hunnen tanden. O, gem, wij zouden

Zoo de geheele dag door kunnen gaan. Wie
zal ons de ellende, de smart, de droefheid
kunnen schetsen? Wie zal ons tellen de tranen
die in deze jaren zijn gevallen, de zuchten die geslaakt
zijn. Wie? Wat moeten wij nu niet zijn.

Nu de Heere ons zoo heeft geholpen. Zoo heeft
uitgeholpen. Want Hij heeft het gedaan, Hij
alleen heeft hulpe gegeven en daarom:

Geloofd zij de Heere, want Heere
hoewel ook wij gezondigd hebben,

Gij, evenwel, gij blijft dezelfde' o Heer
Gij zijt van ouds mijn toeverlaat, mijn koning
Die uitkomst geeft en uit uw hemelwoning
Voor ieders oog Uw haat'ren ging te keer

Ps 74:12

De Heere zij geloofd, die ons in hunne
tanden niet heeft overgegeven tot eenen
roof! God heeft het verhoed, dat wij
allen niet levend verslonden zijn.

Gisterenavond las ik de Engelsche krant
waarin ik las hoeveel gas er klaar
stond om de Feindvölker te vergassen.

Als er eens benzine geweest was,
want er zijn in D. nog vliegtuigen genoeg.

't Is meer dan tijd, gedenk o hoogste Rechter

Wat smaad de dwaas u aandoet dag op dag.

(Pagina 13) Als de Heer niet spoedig hulp gezonden

had, wat was er dan geworden van ons
uitgehongerd, verzwakt, getormenteerd
volk! Daarom Geloofd zij de Heere.

Geloofd zij Jehova. De Verbondsgod. En

hier wil ik u nu wijzen, waar de
oorzaak ligt van onze bevrijding. Om
dat de Heere getrouw is.

Hij handelt nooit met ons naar

onze zonden, hoe zwaar, hoe lang wij

ook zijne wetten schonden, Hij straft ons niet, maar
naar onze zonden niet.

Want laten wij het met diepe verootmoediging
bekennen: òòk wij hebben gezondigd.

Is onze houding altijd een Christen houding

geweest? Gaan wij vrijuit? Is het bij

ons geweest: Heere wat wordt Uw

Heilige Naam gesmaad door dat woeste
heiden en kuddendom? F.

Rijs op O God, rijs op, toon uw gezang

Betwist Uw zaak, wees onze pleitbeslechter

Hebben wij geworsteld

in de gebeden? Hebben wij onze gevangenen

opgedragen? Of wij hebben wij ons soms

verrijkt met winst te maken uit de

oordeelen Gods. Hebben wij soms bloedgeld

opgestreken. Want dat geld draagt

de kleur v. d. N.S.B. Rood van het bloed

en zwart van de vuilheid en laagheid.

Zijn wij misschien zoo geweest als een

kameleon, het beest dat de kleur van

zijn omgeving draagt. Eerst oranje, toen

D, daarna in de grondverf en nu

(Pagina 14) pr Engelsch. Zijn wij misschien geweest

als mensen
met een ruggegraat van stopverf, die alle
kanten heen gebogen kan worden. Wie heeft
God leren kennen in de tijd, die achter
ons ligt? Is ons woord en daad
in overeenstemming geweest met zijn Geest?
Ja, wij kunnen misschien zeggen: ons
volk heeft weinig geleerd. Maar hoe
is het met U zelf? Hebt gij geleerd?
Of zal het zo zijn, dat God, die ons
nu zulke weldaad geeft, dat hij het
houten juk dat ons knelde verbrak,
om straks als wij weer onze vrijheid,
met zijn bloed en tranen, marteling en dood
gekocht is, een ijzeren juk te geven.
Daarom /Volk v Nederland, let op uw
Saeck. Vroeger stond de kerk in het
Nationale leven. Kerk en Bijbel!
De cathedraal stond hoog boven de
huizen uit als symbool en middelpunt
in het gansche gemeenschapsleven. Daar
werd God gediend, het H.A. gevierd,
het huwelijk bevestigd, de vorst gekroond.
We rekenden met God. Alles bracht
men tot God terug. De bron en het doel
van alles; ook bij de arbeid. Als
onze schippers uitvoeren, en ze zeilden
de oceaan op, dan bad er één luid:
Heere, wij zijn nu weer op zee, geef
(Pagina 15) ons Uw zegen mee. Gooiden ze de
netten uit, dan weer steeg het gebed op
Heer, geef zegen op ons werk. De
Bijbel ging mee, en bij de grooten
mast las de bootsman het volk voor
uit het oude Evangelie. Als Da Costa
in een groot gedicht de slag bij Nieuwpoort
bezongen heeft, dan eindigt hij aldus
Met wapperende veder
keert Maurits ruitery van 't eenzaam
slagveld weder
Geen vijand zag zij meer op dees
haar laatsten rit

Maar de overwinnaar, in het stof getogen getogen, bidt

En als Tollens, de overwinning der
Hollander op Nova Zembla heeft
beschreven, en eindigt met het ogenblik
dat de dappere mannen weer leeftocht
hebben gevonden en aan de maaltijd zullen

gaan zingt hij:
Maar, eerst de dag gevierd en God den
Heer geloofd
Zij slaan de Bijbel op, ontbloten allen
't hoofd
En kunnen, beurt om beurt, met
eerbied opgerezen
Hooft uit Gods heilig woord een roerend
stuk te lezen

(Pagina 16)

Of aller ziel en zong smelt luidkeels
zich ineen ....
En Nova Zembla hoort de Psalmen van
Datheen
In alles en altijd God. En zoo stond de
kerk in het nationale leven.
Zoo wàs het. Zoo is het helaas niet
meer. Niet slechts, zegt de schrijver
nu dat de verhoudingen tusschen kerk
en staat zich grondig gewijzigd hebben
maar ook terwijl velen van het geloof
zijn afgevallen. Er is een tijd gekomen
dat men dacht: Wetenschap en vooruitgang
zullen het wel doen, wat hebben wij de kerk
wat hebben wij God nog nodig? Gelijk
een verlichte „boer” het eens uitdrukte
we hebben tegenwoordig kunstmest,
nu hoeven we niet meer te bidden
voor de oogst. We gingen op in verstand,
in ontwikkeling, in techniek.
Het geloof was goed voor „ duizend
die zichzelf niet konden wezen, zij
hebben samen één waarheid, die hen
bindt.

In tal van gezinnen verdween de oude
Statenbijbel, naar een kast; werd de
dag niet meer geopend met het
lezen van zijn wijsheid, uit het volksleven
verdween de kerk van haar centrale plaats.
(Pagina17) Er kwam, er was een vermagerings
proces, dat vrat aan de geestelijke
figuur van ons volk. Ons volk vergat
God, vergat dat de bijbel in vroeger
eeuwen een ontzaglijke invloed
geoeffend heeft op ons volk en dan
stellig met, zegt D. .... in ons Vaderland,
Allereerst door middel v. h. Calvi
Nisme (en de Calvinisten. Het is
genoegzaam bekend dat indien
W.v. Oranje in zijn vrijheidsstrijd heeft

volgehouden, dit voornamelijk kwam
in zijn laatste periode, door den steun der
Calvinisten. Overal in Europa zegt

Robert Fruin, onze grote historicus,
van het Protestantisme, was de
Reformatie het wezen, waren het de
Calvinisten, die de beslissing brachten.
En dit konden ze doen louter en alleen
door de kracht van hun beginsel en
hun overtuiging. In de meest
bewogen perioden van onze historie
was het calvinisme altijd het merg
van onze kracht. Dit kwam doordat
men zich schaarde onder de tucht
van Gods Woord, blind voor de toekomst,
zich stellend onder het gebod. En
toch is er nog wat van dit oude Calvi
nisme Gode zij lof gebleven. Ondanks
alle richtingen, is er nog dit overge
(Pagina 18) bleven dat er tenslotte maar twee
overblijven: Eén naar God toe, en één van
God af. En ik wensch en hoop dat wij
allen dit antwoord mogen geven, dat
onze groote zeeheld Piet Hein eens gaf,
toen hem gevraagd werd naar zijn
richting: Ik ken slechts één richting,
naar den Zaligmaker.

Laat ons nu voortaan niet meer letten
op een kerkmuur, maar laat ons
doordrenkt mogen worden met het
woord en de zaak van onze geloofsbelijdenis
Ik geloof in één heilige, algemene
Christelijke kerk.

Laat ons in dit geloof mogen worden
opgebeurd! Het geloof dat Michiel
de Ruiter sterkte, zoals Prof. Blok
schrijft. (toen hij stierf)

Het gebeurde bij Sicilië, in de Middell
Zee. Toen hij op het zonnedeck tijdens
den slag vertoefde, trof een kanons
kogel hem aan den linkervoet, nam
het voorste deel daarvan weg en verbrij
zelde de pijpen in het rechterbeen. De
gewonde vlootvoogd wil net
naar beneden op het opperdeck, maar
liep daarbij slechts een hoofdwond op
Men bracht hem in de kajuit waar
hij verbonden werd, maar temidden
van hevige pijnen bleef hij zijn mannen

(Pagina 19) aanmanen: Houdt moed, mijne kinderen,
Houdt moed, zoo moet men doen om
de zege te verkrijgen. Na een doodstrijd
van verscheidene dagen, stierf hij met
Psalm woorden op de lippen:
Zie, de Heere geve ons alleen
dat geloof, want dan zal het zijn:
Dat wij met elkander als 1 volk
onze kracht zullen zoeken in

Hem die is de Heere der

Heerscharen

Amen(met een grote streep erdoor)

Dan zal het zijn:

Voor God wil ick belijden
End sijner groter macht

Dat ick tot gheenen tijden

Den Coninck heb veracht

Dan dat ick Godt de Heere

Der hoochster Majesteit

Heb moeten obedieeren

In den gerechtigheid Amen

Psalm 56:6 (Zingen)

(Gij hebt mijn ziel beveiligd voor den dood,
gij richt mijn voet, dat hij zich nimmer stoot;
Gij zijt voor mij een schild in alle nood;
Gij hebt mijn smart verdreven;
Uw dierb're gunst is m'altoos bij gebleven,
'k zal voor Gods oog, naar zijn bevelen leven.
Zoo wordt door mij Zijn naam altoos verheven,
Zoo word' zijn lof vergroot.

(Pagina 20)

W.v. N 1 en 6

Ben ik van D bloed
Den V. getrouwe
Blijf ick tot in de doet
Een P.v.O.
Benick vrij onverveert
D k v H.
Heb ik altijd geeert.

Mijn S e d betrouwe
Zijt Gij o.G mijn H.
Op U nzoo wil ik bouwen
Verl....

(Het volkslied Wilhelmus van Nassouwe :1 en 6 liet Ds. Lamens zingen).

De Liederen die gezongen en **de lezingen** die voorgelezen werden tijdens deze dienst ter gelegenheid van de bevrijding van Elspeet e.o. in 1945:

Zingen

Psalm 46: 1 en 3

1. God is een toevlucht voor de Zijnen,
Hun sterkt, als zij door droefheid kwijnen:
Zij werden steeds Zijn hulp gewaar,
In zielsbenauwdheid, in gevaar:
Dies zal geen vrees ons doen bezwijken,
Schoon 't hoogst gebergt, uit zijne stee
Verzet wierd in het hart der zee.

3. Geen onheil zal de stad verstoren,
Waar God Zijn woning heeft verkoren:
God zal haar redden uit de nood,
Bij 't dagen van het morgenrood
Men zag de heid'nen kwaad beramen;
De koninkrijken spanden samen;
Maar God verhief Zijn stem, en d'aard
Versmolt, voor 's hoogsten toorn vervaard.

Lezen, door de voorlezer

12 artikelen van het geloof

Ik geloof in God de Vader
de Almachtige, Schepper des
hemels en der aarde
En in Jezus christus, zijn
eniggeboren Zoon, onze Heer,
die ontvangen is van de Hei-
lige Geest, geboren uit de
maagd Maria, die geleden
heeft onder Pontius Pilatus, is
gekruisigd, gestorven en be-
graven, nedergedaald ter hel-
le, ten derde dage wederom
opgestaan van de doden, op-
gevaren ten hemel, zittende ter
rechterhand Gods des almach-
tigen Vaders, vanwaar Hij ko-
men zal om te oordelen de le-
venden en de doden.

Ik geloof in de Heilige
Geest, ik geloof een heilige,
algemene christelijke kerk, de
gemeenschap der heiligen, ver-
geving der zonden, wederop-
standing des vleses en een
eeuwig leven.

Lezen door de voorlezer.

Psalm 124

Een lied Hammaäloth, van David.

Ten ware de Here, die bij ons geweest is (zegge nu Israël)

2ten ware de Heere, die bij ons geweest is, als de menschen tegen ons opstonden,

3 zoo zouden zij ons levend verslonden hebben, als hun toorn tegen ons ontstak;

4 zoo zouden ons de wateren overloopen hebben, een stroom zou over onze ziel gegaan zijn:

5 zoo zouden de stoute wateren over Onze ziel gegaan zijn.

6 De Heere zij geloofd, die ons in hunne tanden niet heeft overgegeven tot eenen roof.

7 Onze ziel is ontkomen als een vogel uit den strik des vogelvangers; de strik is gebroken, en wij zijn ontkomen.

8 Onze hulp is in den Naam des Heeren, die hemel en aarde gemaakt heeft.

Zingen Psalm 124

Dat Israël nu zegge, blij van geest:

Indien de Heer, die bij ons is geweest,

Indien de Heer, die ons heeft bijgestaan,

Toen 's vijands heir en aanval werd gevreesd,

Niet had gered, wij waren lang vergaan.

2. Dan hadden zij ons levende vernield;
Hun heete toorn had ons gewis ontziend;
Bedolven in een diepen jammervloed:
Dan had een stroom, dien niemand tegenhield,
Ons gansch vermoord, had God het niet verhoed.

3. Dan had geen mensch naar onze klacht gehoord;
Dan had een zee van rampen ons vermoord.
Geloofd zij dies de Heer, die redt van 't graf,
Die ons, schoon wreed vervolgd van oord tot oord,
Tot eenen roof niet in hun tanden gaf.

4. W' ontkwamen haast des vogelvangers net,
Den loozen strik, tot ons bederf gezet;
De strik brak los, en wij zijn vrij geraakt,
De Heer is ons tot hulp op ons gebed;

Die God, die aard' en hemel heeft gemaakt.
Zingen

Psalm 56:6

Gij hebt mijn ziel beveiligd voor den dood;
Gij richt mijn voet, dat hij zich nimmer stoot;
Gij zijt voor mij een schild in allen nood;
Gij hebt mijn smart verdreven;
Uw dierb're gunst is m' altoos bijgebleven.
'k Zal voor Gods oog, naar Zijn bevelen leven;
Zoo word' door mij Zijn naam altoos verheven;
Zoo word' Zijn lof vergroot.

Zingen

1. Wilhelmus van Nassouwe

ben ik van duitsen bloed,
den vaderland getrouwe
blijf ik tot den dood.
Een prinse van Oranje
ben ik vrij onverveerd,
den koning van Hispanje
heb ik altijd geëerd.

6. Mijn schild ende betrouwen
zijt Gij, o God, mijn Heer!
Op U zo wil ik bouwen,
verlaat mij nimmermeer!
Dat ik toch vroom mag blijven,
uw dienaar te aller stond,
de tirannie verdrijven
die mij mijn hart doorwondt.